

3. ETNOGRAFIAREN GARAPEN HISTORIKOA

3.1. ZALANTZA ARRUNTAK

- Historian zehar etnografia beti ikuspuntu berdinarekin egin izan da?
- Zein mende edo garaian sortu zen lehenengo etnografia?
- Zeintzuk dira etnografo esanguratsuenak?
- Noiz sortu zen antropologia modu formal edota akademiko batean?
- Nor da “Bureau”ren zuzendaria eta zein ekarpen egin zion antropologiari?
- Nor hartzen da antropologia medikuaren aitzandaritzat?
- Zeren aitzindari da Margaret Mead?

3.2. SARRERA

Etnografiaren garapen historikoan sartu aurretik, ezinbestekoa da jakitea, zergatik den horren garrantzitsua alor honetan sakontzea. Lehenik eta behin, argi izan behar dugu, etnografia hitzak bi esanahi desberdin dituela bere baitan, batetik, prozesua bera izenpetzen du honako terminoak eta bestetik, prozesu horren baitako produktua, hau da, prozesu luze horretan lortutako datuen analisi eta interpretazioaren emaitza da baita ere etnografia.

Antropologia, gizarte zientzia integratzailea da, arazo soziokultural zein historikoenganako kezka du eta honakoak konpondu ahal izateko tresna nagusia da. Gainera, datuak jasotzerako orduan eskeintzen duen zehaztasuna medio, kultura zein gizarteekiko teoria ezberdinak eraikitzea ahalbidetzen du.

Hala, etnografiak, testuinguratzearekin eta konparaketarekin batera, triangelu antropologikoa eraikitzen du, honako bakoitza forma geometrikoaren punta banatan egokiturik. Ezin dugu inolaz ere argudiatu etnografia egitea datu bilketa soil eta ero bat denik. Honakoak, jasotako datuen interpretazioa zein lehenago eginiko azterketen birformulazioak eskatzen ditu. Hortaz, kezka berriak sortuko ditu ikerketak eta honakoak ikerketa berrien beharra izango dute etorkizun batean.

Beraz, testuinguratzeko mardul baten beharra du beti lan antropologiko batek, bereziki historikoa baina baita demografiko, politiko zein ekonomikoa ere. Beraz, gizakia jomuga duten zientzia ezberdinak barnebiltzen dituen arloa da antropologia.

3.3. AZALPENA

Etnografia deskribapen kulturala, talde baten azterketa intentsiboa, objektutzat duen diziplina da, hots, giza talde baten ulerpen prozesu orokorra. Beste aldetik, antropologiak gure kultura posibeen

artean bakarria dela azpimarratzen du, eta sinesmen absolutu eta unibertsalen inguruko zalantzak planteatzen ditu.

Etnografiaren kontzeptua nahiko abiguo dugu, prozesua eta produktua baita aldi berean. Etnografiak prozesu gisa landa lanaren arazo fenomenologikoak perzibitzeko eta ezagutzeko moduen sustraiekin aurrez aurre jartzen gaitu. Berez etnografia eztabaida teorikorako informazioa biltzeko baino bitarteko bat ez da.

Beste alde batetik, etnologia beste kultura batzuen errealitatearen pertzepzio okzidentaletik abiatzen da bere hastapenetan, pertzepzio hau muga bat delarik, haren beharrak oso zehatzak zirelarik; bilakatzea eta gobernatzea. Baina XIX. mendean bestelako ikerlariak agertzen dira; naturalistak, bidaiariak edota moseotako kolekzionistak. Mende honetan museo etnologikoak eta sozietate antropologikoak sortzen dira, kultura materialaren deskribapenean haien interesa kokatzen dutelarik.

XX. mendean ordea ikerketa etnografikoaren birplanteamendu bat egiten da, behaketa parte hartzailean kokatuz begirunea; landa lanean etnografoa behatzen duenaren parte izatera heltzen da eta mundu ezberdinen esanahien topaketa bat sortzen du, hortaz, bere lana egiterakoan komunikazioa beharrezkoa du. Etnografoa kultura ezberdinen estrukturen itzultzaile gisa har daiteke.

Historian zehar antropologiaren izaera soziologoarenarekin izan da nahastua, baina lehengoak esentzia induktiboa dauka eta bigarrenak ordea deduktiboa. Esentzia hau informatzaileekin dituzten harremanetan datza, soziologoaren harremanak motzak eta espezifikoak diren heinean, antropologoarenak luzeak eta zehaztugabeak dira.

Etnografoa landa laneko eremura iristean natibo marginala da eta gutxinaka taldeko kideekiko sortutako urruntasuna gutxitzen doa informazio esanguratsua lortzeko asmoarekin. Antropologoa goiz hasten da hipotesi eta behaketaren arteko dialektikan, datuak jasotzen doan bitartean hipotesi berriak birplanteatu behar baititu.

Indigenen portaera (ekintzak) eta ideologiaren informazioa jaso behar da, horretarako elkarriketa etnografiko informala sortzen da, pentsatzen duena esaten duenaren bidez jasotzearen.

3.3.1. LANDA METODOEN HISTORIA ETA ADIBIDE KLASIKO BATZUK

Etnografiak oinarrizko fase gisa landa lana dauka. Baina honek etnografiak bezala, esanahi asko eta ezberdinak izan ditzake ikertzaile ezberdineentzat, eta ez da antropologoaren metodo eskusiboa, eta arrunta da soziologo, politologo, psikologo sozialak, epidemiologo, herizain, pedagogo eta abar landa lanako ikerketak egiten aurkitzea. Hau ez da inoiz berdina izan ikerlari guztientzat, ezta momentu historiko ezberdinetan.

Adam Kuperren esanetan Bronislaw Malinowskyk bere mito propioa eraiki zuen, landa lana antropologiko gisa, antropologian hamarkadetan zehar ezarrita egon den bezala. Malinowskyk ikerketa mota hau plasmatu zuen “Los argonautas del pacífico occidental” (1979) lanean, bai antropologia amerikarrean bai ingalaterrakoan, diziplina honen ikerketa nagusi gisa. Baina zalantzan jarri eta kritikatu izan zen hark landa lanean erabilitako materialak lehen eskukoa izatea, heren kalitatea baxua izatea eta erregistroko tekniken irizpide definituak ez egon izana.

Lewis Henry Morgan ez esaten da teknika eta galdetegien garapena sustatu zuela, progresiboki jasotako datuen kalitatea eta balio konparatiboa areagotzeko.

Bestetik, Marvin Harrisek, Franz Boas eta haren inguruko gizarte antropologoen arau eta irizpide etnografiko hobetuak sortu izana deusestatzen du, hauek XIX. mendean zehar izan baitira bilduak hazkunde gradual bateko lerro jarrai batean.

Landa lanaren iritsiera diziplina honetara prozesu gradual gisa uler daiteke, datu eta iturri etnografikoen balioaren inguruko perspektiba kritikoago batekin batera. Gizarte zientzietan era metodiko batean datuak jasotzen hasten dira XVII. mendearen erdialdean. Espezimen botanikoekin batera talde kulturalen eta haien ohitura deigarri eta exotikoen informazioa ulertzen hasten da. “La société observateurs de l’Homme” izan zen gizarte antropologiko ezagun lehena. Institutuziotik hainbat teknika eta gida eskaini zuten lan hau burutzeko, baina hauek ez ziren erabiliak izan eta lanaren emaitzak ondorengo etnografietako galdetegietan izan zuten eragina.

John Urryren esanetan, antropologia ikasketa landa gisa ezarri zen 1840ko hamarkadaren inguruan, bai Amerikan, baita Europan ere. Adibidez sortu ziren “Société Ethnologique de Paris”, “Ethnological Society of London” eta “American Ethnological Society”. Sozietate zientifikoa hauengatik eztabaidaz gain beste kulturetako informazioaren bilkura eta argitarapena areagotzen dira.

Garain honetan, oinarritzko kezka kultura anitzen ohitura eta instituzioen konparaketa zen, haien historia eta difusioa edota lege ebolutiboak ezartzeko. Horretarako ahalik eta kultura gehiagoren informazioa behar zen. Denbora tarte honetan, galdetegien ezarpena eta hobekuntza izan ziren egin behar nagusiak, zeinetan hasieratik hainbat muga eta arazo aurkitu ziren.

Alfred William Howittek, esaterako, esploratzaile lanak egin zituen gehien bat, haien interpretaziorik gauzatu gabe.

Kulturak ezin ziren unibertsitate edota sozietate zientifikoa baten bulegotik ulertu, hala ere datuen bilketa soila egin zutenak ere egon ziren.

EEBBn ez zuten Europako egoera bera bizitzen, herrialdean bertan natibo propioak aurkitzen zituztelako. Bertako azterketa datu gramatikal eta linguistikoetan zetzan, eta datu hauen bilkura sistematiko lehena H.R Schoolcraftek egin zuen. Honek ospea izan zuen museo eta unibertsitateetan, batez ere “Smithsonian Institution”ean (1846), honek gobernuaren laguntza jaso zuelarik. Baina bereziki, “Bureau of Ethnology”n indio eta iparamerrikarrekin zerikusia zuten gaiak ezarri zituztenez laguntza hauek hazten hasi ziren. Bureauren zuzendaria John Wesley Powell izan zen, zeinek ikerketa lokala estimulatzen zuen, eta datuen biltzaileek galdetegiak betetzeko esturktura bat sortu zuen. Berarekin lan egin zuten artean Frank Hamilton Cushing zegoen, honek ikuspegi natiboa bereganatu nahi izan zuen eta zuñiekin egon zen lau urte terdiz, bere hizkuntza ere ikasi zuelarik. Kritikariak natibo bilakatu zela leporatu zioten.

Morgan ere garai honetan aitzandari izan zen, haren ikerketetan metodo anitzak nahasteagatik, baina batez ere landa lanean ikertzailearen presentziari ematen zion garrantziagatik (behaketa partehartzailearen defendatzaile). Hala ere, Iroqesekin egindako lana ere ezin zen landa lana etnografiko gisa hartu, oraindik ez baitzuen komunikazio bat lortu haiekin.

1884an, “Brithis Association”ek, Canadian bildutakoak, batzorde bat ezarri zuen Canadako indigenen arteko ikerketa bat bultzatzeko, “Circular of Inquiry” (1887) ikerketa gida sortu zuelarik.

Beste alde batetik, Boasek oso paper garrantzitsua betetzen duela britaniar antropologian esan beharra dago, batez ere eremuaren ikerketan. Bere <puritarismo metodologikoa> (Marvin Harrisen esanetan) bi artikuluetan azaltzen du: “The limitations of the Comparative Method in Anthropology” (1896) eta “The Method of Ethnology” (1920), zeintzuetan metodo konparatibo eboluzionista eta metodo difusionista kritikatzin dituen. Hauen kritika partikularitasun kulturalen azterketa zabalaren faltaren eta teoriarako emandako saltoan datza. Honela metodo menperatzaileak kritikatzin zituen superfizialak eta azientifikotzat joz.

Nahiz eta Boasek pertsonalki landa lan asko egin duen bere metodoen enfasia informatzaile partikularren bidezko informazio bilketan zetzan; indigenak entrenatzen ziren haien kultura propioetako informazioa jasotzeko haien hizkuntza propioan. Honek guztiak material, informe, testu eta talde kultural espezifikoen inguruko era guztietako xehetasunetan zailtasunak izan zituen emaitzat.

Ingalaterran, landa lanen teknika antropologikoen garapenaren une garrantzitsua Estrecho de Torresera egindako “Cambridge Anthropological Expedition” izan zen (1898-1899). Kideen artean William H.R. Rivers, antropologia medikuaren aitzindaritzat jotzen dena aurkitzen zen. Honek test psikologikoak administratzen zituen eta metodo genealogikoa garatzen joan zen, zeinetan gertaera zehatz batzuen bidez arazo abstraktuak ikas zitekeen. Hauek ere erabiliak izan ziren Indian eta Melanesian. Riversentzat ahaidetasuna ez zen garrantzitsua berez, baizik eta bestelako prozesu sozialen islatzat ulertzen zuen. Riversen ustetan lortzen zuten guztia guztiz objektiboa zen, hots, zientifikoa.

1910an, antropologoak formatuago edo adituagoak ziren eta bat egiten zuten metodoen erabilpenean. Lehen Mundu Gerrako testuinguruak haren landa lanaren luzapena ahaldebitu zion Malinowskyri, bere gerturapen metodologikoaren modernitateak bizitza sozialaren behaketa zuzena, natiboen hizkuntza ikastea, oharrak hartzea, material etnografikoaren bilkura sistematikoa eta denbora luzeko estantzia barne biltzen zuen eta honek iraultzaile moduko batean bilakatzen zuen.

EEBN ordea azterketa metodoen transformazioari ematen zioten garrantzia, 1900 eta 1940 urteen arteko lan gehienak era indibidualekoak izan ziren eta askotan denbora luzean zehar egindako bisiten sekuentzia motzak ziren. Testuinguru honetan, esaten da Margaret Mead honekin guztiarekin apurtu zuela. Honek 23 urte zituela Samoan egin zuen landa lana, eta Malinowskyren ikuspegi holistikoaren aurrean berak aspektu zehatzago bat erabili zuen. “Adolescencia y Cultura en Samoa” (1995) izan zen haren obra nagusietako bat, zeinetan natura eta kulturaren kontzeptuak landu zituen, honetan giza biologiaren plastizidatea eta determinismo kulturalaren garrantzia giza biologiaren plastizidatea eta determinismo kulturalaren garrantzia azpimarratzen saiatu zen. Berak ere esperientzia samoanetik ikas zitekeela estatubatuar eskolen hezkuntza aldatzeko (hobetzeko gehien bat) defendatzen zuen eta Helen Elizabeth Fisher eta George E. Marcus kulturaren kritikaritzat hartu zuten Mead. Baita aitzindari izan zen ere metodo audiobisualak erabiltzen, Bali eta Nueva Guineako landa lanetan. Oso kritika gogorak jasan izan zituen, oso kalitate baxuko lana egin zuela leporatzen baitzion Derek Freemanek esate baterako. Aitzindari izan zen esparru femenino batean emakume izanda lan egiten, horren harira antropologo feminista batzuek Freeman en erantzuna matxistatzat hartu zuten.

3.3.2. ETNOGRAFIAREN HASTAPENAK ETA BILAKAERA:

Kulturen inguruko kezka, XVIII eta XIX. menden artean kokatzen da nagusiki, antropologia garai hartan sortu zelarik arlo zehatz bezala. Baina, honako mendeen aurretik, bazen kezka nagusi bat gizakien artean, ilustrazioan, hain zuzen, gizakionganako kezka nagusitu zen, oinarrian gizakia jarriz eta gizarte teozentrista batetik, antropozentrista batera igaroz eta korronte humanistak sekulako garrantzia izanez.

Hala ere, greko-erromatarren garaian du hastapena beste kulturen inguruko deskribapenak. Garai hartan, literatura genero gisa ulertzen ziren honako azalpenak eta XIX. mendera arte, ez da zientzia formal gisa planteatuko honako ezagutza.

Garai zehatzetan sartu aurretik, aipatu beharra dago, Zesarren garaitik gaur egungo etnografoetara sekulako aldaketak izan direla eta denbora tarte guzti honetan, arrazoi desberdinengatik burutu izan dela deskribapen sakon hau. Batetik, mendebaldearen zabalketa gosez, kolonialismoa suertatu zen eta kultura ezberdinen arteko kontaktu etengabea sortu, besteenganako interes mugagabea izanez. Bestetik, konkista horien harira gertatutako kulturalizazio prozesuen baitan sortutako etnografia lanak, zapaltzaileek zapalduen inguruko informazioa izan zezaten. Eta azkenik, interes pragmatikoetarako tresna bezala, esan bezala, konkisten garaian, misio horietarako erabiltzen zen etnografia.

Hotaz, lehen esan bezala, greko-erromatarrekin azaldu ziren lehenengo etnografiak, beste lurraldeetako zein beren lurralde propioen inguruko hausnarketak zein deskribapen mamitsuak plazaratu zituztelarik. Herodotok, Errusia hegoaldeko herriak aztertu zituen, Platonek, aldiz, gizartearen hastapenen inguruko ikuspegia plazaratu zuen, Tuzididesek atenastar kultura ikertu zuen, Estrabonek, berriz, Iberiar penintsulako herriak, Zesarrek, Ingalaterra zein Frantziako lurraldeak, Katonek, Erromako esklabuen inguruko ikuspegia, Tazitok, germaniar barbaroen deskribapena gauzatu zuen, baita planteamendu teorikoak ere eta Lukreziok garapen sozial zein kulturala aztertu zituen.

Ikus dezakegun bezala, sekulako etnografia pila sortu zen honako garaian, nahiz eta antropologia ez zen zientzia sozial bezala ezagutzen. Beraz, halako lanak, literatura generoaren baitan sailkatuak izan dira, nahiz eta etnografia paregabeak izan badiren.

Denboran aurrera eginez eta Erdi Aroan barneratuz, etnografia gehiago aurki ditzakegu. Honakoak, beste herriekiko estereotipoetatik eraikiak izan ziren, hau da, testuinguru kultural propioaren arabera epaituak izan ziren mendebaldekoak ez ziren herrialdeetako kultura zein gizarte guztiak. Honako lanen baitan, Marco Polorena da adierazgarrienetako bat, munduan zehar eginiko hemezortzi urtetako buelta ikaragarri horretan aurkitutako guztia batuz. Hala ere, ez zen bakarrik izan, aipagarriak dira ere, besteak beste, Ibn Batuta, Cheng Ho, Cabeza de Vaca, Carvajal, Bernal, Velho, Cardoso, Pinto edota Pigafetta ere.

Aurreko bi fase horien ondorengoa, Indietako (Ameriketako) kronistena izango litzateke. Honakoak, XVI eta XVII. mendeen artean burutu zuten beren lana. Denbora tarte honetan, etnografia garaikidearen hastapenak suma daitezke. Testuinguru guztiz kolonizatzaile batean murgildurik, etnografia egiteko lehen helburu edota zergatia, zapalduko ziren herriak ezagutzea zen, honakoak nola

konkistatu jakiteko eta triskantza era natural zein errazago batean burutzeko. Talde honen baitan kokatu daiteke, Fray Bernardino de Sahagun frantziskanoa, kristautasuna eta kultura mendebaldarra herri indigenetan inposatuz eta bertan egiten ziren triskantzak justifikatuz.

Hala ere, garai inposatzaile eta zapaltzaile horren baitan, kritikak sortu ziren eta honakoak burutu zituztenak beste bi talderen baitan kokatzen dira, etnografiari dagokionez; pentsalari utopikoak batetik eta teoriko errebeldeena bestetik. Lehenengo taldeak, Tomas Moro, Francis Bacon, Vasco de Quiroga edota Jean-Jacques Rousseau barnebiltzen ditu, bigarrenak aldiz, Francisco de Vitoria eta Juan Mariana. Hala ere, honako bi korronteetan adierazgarriena, Fray Bartolomé de Las Casas da, indigenen defendatzaile amorratua izan zelarik eta berrikuntza legal txikiak ezarriarazi zituelarik, euren eskubideak aldarrikatuz.

Honako fasea pasata, XIX.mende hasierara pasako gara, bertan, Charles Darwin ikerlari famatu zein paregabea aurkituko dugularik. Honakoaren eskutik etorri zen eboluzioaren teoria eta ondorio hauek sekulako garapena izan ziren giza zientzientzat. Bere ikerketaren ondorioz, teoria eboluzionistak garatu ziren, antropologiari hasiera emanez eta lehenengo teoria formalak eraikiz. Darwinek berak ere sortu zuen etnografia andana, eginiko espedizioetan ikusitakoa deskribatuz eta bere sententziak azaleratuz.

Esan bezala, XIX.mendean, etnografiak gorakada garrantzitsua izango du, Europan, honekiko interes nabaria azalduko da. Erromantizismoaren ondorioz, herrien ezaugarri propioen zein nazio eta nazionalismoen aldeko argudiaketa ezberdinak azalduko dira eta beraz, aniztasunaren aldeko irakurketek geroz eta indar handiagoa hartuko dute. Hala ere, eboluzionistek, kolonizatzaileen paperean jarraitu eta zapalduko herriak maila baxuagoan zeudela argudiatzeari ekin zioten euren lan makabroen bidez. Horien artean kokatzen dira, John Lubbock edota Lord Avebury.

3.3.2.1. IPAR AMERIKAKO ETNOGRAFIA

XX.mendean, antropologia bere garairik gorenenean sartzen da, batez ere Ipar Amerikan. Bertan, Franz Boas, Margaret Mead, Julian Steward edota Leslie White bezalako izen esanguratsu zein ezagunak aurki ditzakegu. Antropologiaren loraldia izan zen honako garaia.

Franz Boas, jatorri alemaniarrekoa, Ipar Ameriketako antropologiaren aitatzat hartzen dute askok, berak sortu zuen akademikoki honako ikasketak egiteko aukera eta figura dominatzailea izan zen berrogei urte luzez. Alaskan eta Columbian burutu zituen hainbat lan etnografiko, bertako hizkuntza ikasi zuelarik eta hainbat liburu idatzi zituelarik haien inguruan. Bestetik, geografia ikasketak burutu zituenek, honako lurraldeak kartografiatu eta bertako hizkuntza eta kulturen araberrako mapa bat osatu zuen, muga kulturalak kontuan hartuta lurralde banaketa fisiko bat eginez.

Antropologo garrantzitsu honen ikasle izan ziren, Alfred Kroeber, Edward Sapir, Clark Wissler, Robert Lowie, Paul Radin, Leslie Spier, Margaret Mead edota Ruth Benedict bezalako pertsonaia esanguratsuak, gerora, etnografo eta antropologo ezin hobeak izango zirenak.

Margaret Mead-ek idazkerarik gabeko hamairu triburen arteko konparaketa lana egin zuen, haien jarrera kooperatibo, lehiakor eta individualistak sailkatuz.

(Pujadas 2010, 35)

Boasen jarraitzaileek ikuspegi komparatibistan jarri zuten fokoa, mendearen lehen erdialdean jasotako material etnografikotik abiatuta. Garai hartan, gainera, nortasunaren egituraren eta izaeraren aldakortasunaren inguruan ere dextente ikertu zen; eta baita genero kategoriei eta giza

sexualitateari dagokionez ere, batez ere, Margaret Mead-en eskutik. 20. hamarkadaren amaieratik II. Mundu Gerraren amaierara bitarte, AEBetako etnografia sendotzen joan zen, ikerketak asko ugartu ziren, behaketa parte-hartzailea oinarritzat zutelarik, baina testuinguru historikoa nahiko ahaztuta zuten.

XIX. mendearen erdialdean, Julian Steward-en eta Leslie White-en lanak garrantzia handia hartu zuen, tradizio boasiarraren kritikatik abiatuta. Haien ikuspegiak gizartearen joera orokorren eta gizarte bakoitzaren forma historiko partikularren arteko oreka bilatu nahi du eta bide horretan, eboluzionismo multilineal izenez ezagutzen da. Steward-ek zehazki, ingurune ekologikoa elementu funtsezkotzat hartzen du eta bertara egokitzeko tresna gisa ulertzen du kultura. Horregatik, *integrazione soziokulturalaren mailak* kontzeptua garatu zuen, zeinetik tiraka, Elman Service-k banda, tribu, buruzagitza eta estatuen sailkapena garatu zuen.

3.3.2.2. BRITAINIAR ANTROPOLOGIA

Britainia Handia izan zen antropologiaren profesionalizazio prozesua abiatzen lehen herrialdea eta bertan hasieran eman zioten landa lanaren tradizio modernoari. Eboluzionismoarekin apurtzen lehenak, halaber, britainiarrak izan dira, diziplinaren ikuskera zientifiko bat garatu zutelarik. Antropologo britainiarren artean Edward Tylor izan zen aitzindari nagusia. Hark eboluzionismo unibertsal bat garatu zuen, difusioaren zenbait elementu baztertu gabe. Zalantzarik gabe bera izan zen gure diziplinaren bultzatzaile handienetarikoa: kultura kontzeptua mahaigaineratu zuen lehena, irakasle ona, landa lanerako espedizioen bultzatzaile, etab.

Alfred Radcliffe-Brown-ek antropologia zientzia natural gisa ulertzen zuen. Hori dela eta, landa lana eta konparaketa metodoa gizartearen lege unibertsalak lortzearen bidean, orokortzeak egiteko tresnak besterik ez dira. Batez ere, ahaidetasunaren esparruan garatu zuen bere lana, determinaturik dauden helburu zehatz batzuk lortzeko zenbait harreman biologikoren onarpenean oinarritzen den gizarte sistema gisa ulertu zuelarik; eta totemismoaren inguruan teorizatu zuen, bi funtzio nagusi egotziz eta esparru horretan lege unibertsalak aurkitu nahian.

Bera izan zen korronte hau errotu zuen autorea, baina hala ere, garai hartako antropologorik ezagunena Bronislaw Malinowski izan zen, ondorengo belaunaldietan gehien eragin zuena. Gainera, arlo teorikoan garrantziarik ez badu ere, etnografia modernoaren bultzatzaile eta sortzaile handitzat hartua da.

40. eta 50. hamarkadetan, Edward Evans-Pritchard eta Max Gluckman-en lana nabarmendu ziren eta baita azken honek lideraturiko Manchesterreko eskolako kideenak ere. Lehen autoreak etnografia oso laudatu bat idatzi zuen 1940an, *The Nuer*. Gizarte bakarraren deskribapen etnografiko bikaina da Adam Kuperren (1973, 126) arabera, eta bertatik, interpretazio abstraktu egokiak erartzen dira. Oso irakurria izan zen liburu hura, baina baita kritikatu ere, etnografia egiteko baldintzen berri ez emategatik edo gehiegizko abstrakzio eta datu faltagatik. Hala ere, ezin da zalantzan jarri lan horrek duen balioa.

Gluckmanek eta bere korronteak ere ekarpenak egin zituzten etnografian. Evans-Pritchard eta Radcliffe-Brownen planteamenduei gizarte gatazkaren teoria erantsi zaie. Horrek ez zuen gizarte oreka ukatzen, baina sistema instituzionalizatuen eta praktika sozialen arteko talka nabarmentzen du.

Manchesterreko eskolak batez ere Afrikan egin zituen ikerketak eta ikerketak horiek guztiek kultura eta gizartearen analisisan ikuspegi historiko edo prozesuala txertatzeko beharra mahaigaineratu zuten. Gainera, metodo, teknika eta idazketa etnografiko eredueta berrikuntza handiak egin zituzten.

3.3.3. EGUNGO ETNOGRAFIA

Afrika, Asia eta Ozeaniako lurraldeen deskolonizaziotik aurrera, hots, 70. hamarkadatik aurrera, mundu mailan etnografiaren egoera aldarazi zuten zenbait faktore agerian geratu ziren. Lehenik, instituzio ofizial ezberdinek antropologiarekiko zuten interes praktikoa murriztu zen, eremu urrunetako lurak galtzean eta beraz, diziplinaren sistema akademikoa krisian sartu eta Britainia Handiko antropologo askok AEBetara emigratu behar izan zuten. Bigarrenik, estatu-nazio gisa eratu ziren herrialde askotan (Saudi Arabia, eta Ekialde Hurbileko beste zenbait) antropologia eta kolonialismoa lotu eta ez zieten diziplina horretako autoreei harrerarik egin; hortaz, harreman ez orekatu horren behin betiko krisia izan zen. Hirugarrenik, herrialde periferikoetan tradizio eta eskola antropologiko berriak agertu ziren, egondako tradizioa berrezarritik (Espainia) edo hutsetik sortuz (Brasil, Mexiko, Peru). Errealitate gatazkatsuan eragitea helburu zuten tradizio berri horiek, besteak beste. Laugarren eta azkenik, ikerketen fokoa exotikotik bertakora pasa zen, errealitate soziokultural hurbilak aztertuz. Izan ere, autore ugari ohartu dira ikerketa objektuen konplexutasuna ez dela aztertzen den errealitatearen arabera, baizik eta hura aztertzeko moduaren arabera.

Azken urteetan etnografiaren inguruko eztabaida posmodernismoaren baitan kokatu izan da. Autokritika, hausnarketa eta esperimentazioa oinarri izanda, planteamenduak anitzak izan dira azken 20 urteetan. Posmodernismoak eszeptizismoa eta ezkortasuna erakusten du etnografia modernoaren aurrean; korrante moderatu eta erradikalagoak bereizten direlarik.

“[...] Idazkera etnografikoak ezin du dikotomia erredukzionistetatik guztiz askatu, baina ‘besteak’ subjektu abstraktu eta ahistoriko gisa ez hartzen saia daiteke, era autokonszientean. Orain, inoiz baino gehiago, beharrezkoa da herri ezberdinek besteen inguruko irudi konplexu eta zehatzak eraikitzea, eta haien arteko ezagutza eta botere harremanen inguruan. Baina ez dago irudi horien egiazkotasuna berma dezakeen metodo zientifiko edo instantzia etikorik, dominazioan oinarrituko harreman historikoetatik abiatzen baitira”

(Clifford 1995 in Pujadas 2010, 57)

Korrante moderatuaren kritika arlo testualera mugatzen da eta bertan, James Clifford, Clifford Geertz eta Denis Tedlock nabarmendu ziren. Korrante honek etnografoaren autoritatea kolokan jartzen du. Clifford-ek esaterako, etnografiak ezagutza objektiboaren iturri gisa ulertu beharrean, behatzailearen subjektibitatea eta mendebaldeko balore eta kategoriak barnebiltzen dituen testu eraiki gisa ulertzen ditu. Geertz-ek bere aldetik, landa lanaren balioa jo puntuan jartzen du, han egote horri objektibotasuna kenduz edo zalantzan jarriz. Bere esanetan, errealitatearen irakurketa posibleetako bakarra islatzen da etnografian eta horren aurrean, etnografia polifonikoa proposatu zuen, ahal bezain beste interpretazio edo enfoke barnebilduko dituen. Tedlock-ek azkenik, landa lanaren zutarri nagusia den elkarrizketa edo interakzioaren arteko talka sumatu zuen, etnografiaren produktutik prozesuko izaera dialogikoa ezabatzea kritikatu zuelarik. Izan ere, autoreak datuen aukeraketa selektibo bat egiten du, bere irakurketa hegemonikoa sendotze aldera; azken finean bere autoritatea harreman intersubjektibo eta horizontalen gaineratik jarriz. Orokorrean, talde posmoderno moderatu horrek lau ekarpen egin ditu: etnografietan poetikaren elementuak kritika literarioaren bidez deseraikitzea; irudikapen kulturalen monologismoa gainditzeko teknikak bilatzearen beharra azalartzea;

testuinguratze politiko, ekonomiko eta soziala baztertzen duten mistifikazioei kritika eta mendebaldearen inguruko kritika kultural eta soziala erdian jartzen duen praktika etnografikoa.

Erroko posmodernisten artean Stephen Tyler da ezagunena. Haren iritiz, gizarte errealitatearen deskribapen oro "besteen" kultura zapaltzen duen mendebaldeko estrategiaren parte da. Posmodernismo honek zenbait arazo ditu. Batetik, kritika alor epistemologikora mugatzen da mendebaldearen dominazioaren oinarri materialak azaldu gabe. Bestetik, metodo zientifikoa bere osotasunean kolokan jartzen du ezagutzaren ekoizpenerako alternatibarik planteatu gabe. Zirkulu intelektualista itxi honek zenbait elementu baztertzen ditu eztabaidatik eta hutsaltasunean erori izan da. Proiektu etnografiko antiautoritario baten aldeko pausuei baliorik ez ematea, sistema zilegitzea dakar azken finean. Hortaz, ikuspuntu kritiko suntsizaitzailea da eta ez eraikitzailea da eta mistifikazioan erortzen dena. Izan ere, fenomeno sozial, ekonomiko eta politiko berriak (hurbileko antropologia eta migrazio mugimendu handiak) ez dituzte kontuan hartzen eta deseraiki nahi dituzten tradizioak tradizio exotikoak dira.

Ondorioz, esperimentalismoa eta erreflexibismoa alternatibean bilaketan lanean jartzea beharrezkoa da, hori baitagokie gizarte zientzilariei.

3.4. ONDORIOA

Atal honetan ikusi bezala, etnografia da antropologiaren tresna nagusia eta hura, produkuta ez ezik, prozesu osoa ere bada. Prozesu hori enfokatzeko modu ugari egon dira idazketa etnografikoaren baitan, modu zabalean ulertuta orain dela 2500 urte inguru jaio baitzen.

Egon dira konparaketan zentratzen ziren korronteak; etnografia lege unibertsalak eskuratzeko tresna gisa ulertzen zutenak eta azken urteetan egon dira etnografia modernoaren balioa ukatu dutenak, harreman akademikoak oinarrizko eredu antiautoritario baten beharra azpimarratuz. Izan ere, gure diziplina ezin da modu estatikoan ulertu. Ez dago hura aplikatzeko modu zurrunik, baizik eta era dialektikoan garatzen joan da, sortzen ziren kontraesanetatik beste ikuskera batzuk garatuz eta hauen hutsuneak ere agerian jarritz, hurrengo belaunaldien landu zitzaizten.

3.5. DENBORA PASA

Bila itzazu gai honekin loturiko 9 hitz hizki zopa honetan:

L	B	E	O	J	X	R	H	Y	H	X	M	E	T	Z	P
V	R	X	Q	X	A	Z	G	A	L	D	E	T	E	G	I
U	Q	X	I	U	S	E	E	L	T	N	U	R	V	P	K
U	E	G	I	E	X	E	T	R	U	C	W	U	Y	S	O
M	X	U	A	Y	J	A	N	I	E	Z	T	B	O	T	N
R	E	K	I	A	U	T	O	R	I	T	A	T	E	A	P
T	E	S	T	U	I	N	G	U	R	A	T	Z	E	S	A
Y	U	K	Y	N	C	K	R	O	O	H	E	Y	I	E	R
Q	E	A	B	T	E	F	A	L	N	A	T	I	B	O	A
W	E	O	J	O	B	H	F	V	W	Y	J	Q	I	Y	K
A	L	T	G	R	I	Y	I	G	E	E	L	K	V	O	E
U	O	I	Y	E	O	E	A	Y	O	Z	A	Y	G	L	T
M	A	L	I	N	O	W	S	K	Y	Y	U	F	E	A	A
P	O	S	M	O	D	E	R	N	I	S	M	O	L	O	I
K	O	L	O	N	I	A	L	I	S	M	O	X	T	I	I
E	A	N	I	I	E	H	X	Q	J	E	N	Y	Y	Y	U

3.6. BIBLIOGRAFIA

Catedra Tomas, María. 1989. *La vida y el mundo de los vaqueiros de alzada*, CIS- Siglo XXI. Madrid.

Ferrandiz, Francisco. (2011) *Etnografías contemporáneas*. Barcelona: ANTROPHOS

Pujadas, Joan J. et al. (2010) *Etnografía*. Barcelona: UOC